

a könyvtárosok továbbképzésére, segítséget nyújtanak a könyvtáraknak a káderek elhelyezéséhez és neveléséhez, gondoskodnak a könyvtárosok lakás- és életkörülményeinek javításáról, anyagi és erkölcsi ösztönzéséről.

VI. A könyvtárak nemzetközi kapcsolatai

32. §. A könyvtárak nemzetközi kapcsolatai

A kulturális csere kiszélesítése, a népek közötti kölcsönös megértés és együttműködés fejlesztése, a külföldi könyvtártudomány és könyvtári gyakorlat eredményeinek tanulmányozása, a szovjet könyvtárügy eredményeinek népszerűsítése érdekében a könyvtarak meghatározott rend szerint részt vesznek a megfelelő nemzetközi szervezetek tevékenységében és nemzetközi kapcsolatokat tartanak fenn a külföldi könyvtárakkal.

(A Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Közlönye 12. sz. 173. p.)

(Ford. KENYÉRI Katalin)

* * *

ÚJ JOGSZABÁLY A KÖNYVTÁRÜGYRŐL

SEROV, V. V.

V. V. Serov, szovjet kulturális miniszterhelyettes *Novyj zakonatel'nyj akt o bibliotečnom dele (Sovetskoe bibliotekovedenie. 1984. 4. no. 3–24. p.)* c. elemzését KENYÉRI Katalin tömörítette

A Szovjetunió könyvtárügyének helyzetéről szóló 1984. évi szabályzat jelentőségét egy sorba lehet állítani olyan fontos párt- és kormánydokumentumokkal, mint az 1920-as lenini dekrétum Oroszország könyvtárügyének centralizálásáról, a SZU Központi Végrehajtó Bizottságának 1934-es határozata a könyvtárügyről, a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának 1959-es és 1974-es könyvtárakról szóló határozatai. E fontos dokumentumok mindegyike új korszakot nyitott meg, meghatározta a könyvtári munka tartalmát és feladatait, a könyvtári hálózatok szervezetének elveit, állománygyarapításukat, az állami irányítás és a módszertani segítségnyújtás rendjét.

Az új dokumentum elfogadása egybeesett az 1974-es könyvtárakról hozott párt-határozat tízéves évfordulójával. A párthatározat végrehajtásának eredményei a könyv-

tárak tevékenysége iránt a párt és állami szervek, valamint társadalmi szervezetek részéről megnyilvánuló megnövekedett figyelemről tanúskodnak.

A könyvtárak kitartóan keresik és sikeresen alkalmazzák a politikai, kulturális, szakmai nevelés új formáit és módszereit, tökéletesítik a különböző olvasói csoportok differenciált kezelését, céltudatosan befolyásolják az olvasás jellegét és tartalmát.

A könyvtárak sokat tettek az ipari és mezőgazdasági termelési szakemberek és munkások információs szolgáltatásainak javításáért; néhány helyen területi információs bankot hoztak létre. Érdeklődést keltettek Litvániában a mezőgazdasági szakemberek és a könyvtárosok együttes köztársasági szemináriumai is.

Az 1974-es párthatározat egyik vitathatatlan vívmánya a kulturális és művészeti információs rendszer létrehozása, amelynek szervezetében a könyvtárak jelentős helyet foglalnak el.

A közművelődési könyvtári hálózatok centralizációja a tanácsi és a szakszervezeti könyvtárak szolgáltatásainak minőségi javulását eredményezte. 1983-tól célirányos könyvkiadás kezdődött a falusi könyvtárak számára a hiánypótlás és az irodalommal való tervszerűbb ellátás érdekében. Az utóbbi években létrehozott tárolókönyvtári rendszer 320 könyvtárat fog össze, amelyek a könyvek ezreit adták át állományukból.

Az elért eredmények mellett még nem kevés hiányosság maradt fenn. Nem minden könyvtár vesz részt az ideológiai harc problémáit érintő irodalompropagandában, és nem minden könyvtár reagál operatívan a nemzetközi élet fontosabb problémáira. A könyvállomány gyarapításának, hathatós kihasználásának és megőrzésének szervezésében is sok még az eldöntetlen kérdés. A Szovjetunió népi ellenőrzési bizottságának 1982. végén lefolytatott vizsgálata rámutatott, hogy az állami könyvtárak állományának mintegy negyven százalékát csak egy alkalommal vagy egyáltalán nem kölcsönzik ki Oroszországban, Kazahsztánban, Ukrajnában és Kirgíziában. A hiányosságok megszüntetésére eddig nagyon kevés intézkedés történt. A közművelődési könyvtári állomány kihasználatlansága arra is rámutat, hogy sok centralizált könyvtári rendszerben gyarapítanak az ajánlások figyelembevétele nélkül.

A könyvtárak nem mindig élnek jogaikkal (pl. a visszatérítéssel) olyan esetekben, ha például a könyvtári központok meg nem rendelt műveket, vagy a megrendelt műveket, de nagyobb példányszámban juttatják el a könyvtáraknak, az érintett könyvtárak nem küldik vissza azokat. A könyvtári állományok színvonalát ugyanakkor rontják a gyűjtőkörbe nem tartozó, ritkán használt kiadványok.

Az egységes könyvtári rendszer létrehozásával kapcsolatosan sok probléma igényel halaszthatatlan döntést. Megállapítható, hogy a könyvtárügy továbbfejlesztése azért visszafogott, mert a könyvtári szervezeti alapelvek nem bírnak kötelező jogi erővel.

Az új határozat elfogadásáig nem volt pontosan meghatározva, az olvasók felelőssége a társadalmi könyvgyűjtemények megőrzéséért, lassan haladtak a könyvtárak anyagi-technikai bázisainak megerősítésével, a könyvtártechnikai eljárások gépesítésével.

Az új dokumentum jelentősen eltér a meglevő szabályozástól és sok, elvileg is új szabályt tartalmaz. Megfogalmazását az tette lehetővé, hogy elméletileg tisztázódtak a könyvtárügy szervezetének alapelvei, a könyvtárak tipizálásával, az adminisztratív és módszertani irányítás rendszerével, a könyvállományok gyarapításával és megőrzésével kapcsolatos kérdések. A jogszabály háttéréül szolgáló problémák tudományos kidolgo-

zása a könyvtári építkezés lényeges átalakításának perspektíváját nyitotta meg. Ezzel együtt azonban még sokoldalú elemzéseket kell végezni, a tudományos következtetéseket pedig át kell ültetni a mindennapi gyakorlatba.

Most kapott először külön hangsúlyt az, hogy a szocializmus tökéletesítésének körülményei között a könyvtárak, mint a legtömegesebb ideológiai, kulturális és tudományos-tájékoztató intézmények szerepe növekszik. „A könyvtárak – emeli ki az 1. paragrafus – arra hivatottak, hogy biztosítsák állományuk minél teljesebb és hatékonyabb igénybevételét a szovjet társadalom további gazdasági, társadalmi-politikai és szellemi fejlődése, valamint az állampolgároknak a fejlett szocializmus normái és elvei szellemében történő nevelése érdekében.”

Jogsabályi rögzítést nyert az ország könyvtárügyének össztársadalmi irányítása. Növekedett a tanácsok szerepe a területükön működő könyvtárak irányítása, koordinációja és felügyelete terén.

A Szovjetunió Kulturális Minisztériumára hárul az összes könyvtár módszertani irányítása, a könyvtárak munkájának koordinációja és tevékenységük tárcaközi felügyelete. A minisztériumok, hatóságok és társadalmi szervezetek kötelesek lesznek határozottabban irányítani az alájuk rendelt könyvtárakat. Rendezték az új könyvtárak nyilvántartásának kérdését a helyi tanácsok végrehajtó bizottságainál és meghatározták a statisztikai adatszolgáltatás egységes formáit is.

Megnövekedett a Szovjetunió Kulturális Minisztériuma mellett működő állami tárcaközi könyvtári bizottság szerepe, amelyre a következő kötelezettségek hárulnak: a könyvtárügyet irányító minisztériumok és hatóságok munkájának koordinálása, a könyvtárügy alapvető fejlődési irányainak megvitatása, az ország könyvtártelepítési elveinek meghatározása. A bizottság határozatai ezután kötelezők lesznek a könyvtárral rendelkező minisztériumokra, állami bizottságokra és más szervezetekre.

Az új dokumentum jogi formában megerősíti a centralizáció elveit, azaz a könyvtárak egyesítését ágazati és tárcaközi centralizált rendszerekbe, ezeken belül a központi állománygyarapítást és feldolgozást, a különböző felügyeleti szerveknek alárendelt könyvtárak koordinációját és együttműködését.

A könyvtári állomány gyarapítása érdekében nagy jelentőségű a könyvtárak elővételi jogának biztosítása. A tárolókönyvtári rendszer jogi megerősítése lehetővé teszi a szakirodalmi állományok egyenletes elosztását az ország minden területére.

Szigorúbb szabályokat ír elő a Szabályzat azokkal az olvasókkal szemben, akik nem tartják be a könyvtárhasználati szabályokat és kárt okoznak a könyvtári állományban. Növekszik az anyagi és büntetőjogi felelősség mértéke a késedelmes visszahozatalt és a dokumentumok elvesztését illetően. A vissza nem adott vagy elvesztett könyvért az olvasótól most az eltűnt kiadvány értékének tízszeresét lehet követelni. A könyvtár dolgozói pedig felelősséggel tartoznak az állománynyilvántartási, őrzési és használati szabályok betartásáért.

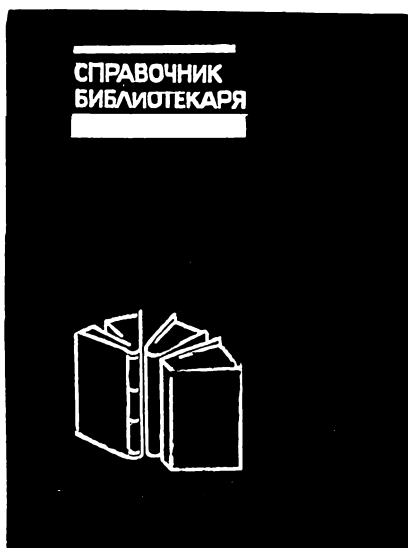
Kijelölte az új dokumentum a módszertani segítségnyújtás rendszerének fejlesztését is. Megerősítette, hogy az Állami Lenin Könyvtár a vezető össz-szövetségi tudományos-módszertani központ és a tudományos-módszertani és tudományos-kutatómunka koordinációs központja. Kijelölte az egyes szakterületek központi könyvtárát és a műszaki könyvtárak tárcaközi központját.

Intézkedések sorát tartalmazza a jogszabály a könyvtárak helyiséggel, felszereléssel, technikai eszközökkel való ellátásának biztosítására. A könyvtári hálózatok fejlesztése mostantól szerepelni fog az állami tervekben és az illetékes minisztériumok, főhatóságok, központi társadalmi szervezetek terveiben is.

A könyvtárosi szakképesítéssel rendelkező személyek előjogot kapnak a megüresedett állások betöltésére.

A könyvtári szakemberekre és a könyvtárügyet irányító szervekre nagy és felelősségteljes munka vár a szabályzat reális megvalósítása érdekében. Mielőbb ki kell dolgozni a végrehajtási szabályokat, például az állományalakítási szabályzatot, új könyvtárhasználati szabályzatokat, a különböző típusú könyvtárak együttműködésének és koordinációjának elveit stb. A további szabályzatok kidolgozásában aktív szerepet kell játszani a vezető könyvtári-bibliográfiai intézeteknek, a legnagyobb könyvtáraknak, kulturális intézeteknek, amelyeknek nemcsak a tudományos előkészítésben, hanem az új megoldások széles körű propagálásában is részt kell venniük.

*****

(*Spravočnik bibliotekarâ*) [sost. S.G. Antonova, G. A. Semenova] [izd. Gosudarstvennâ . . . biblioteka SSSR imeni V.I. Lenina. Moskva. Kniga, 1985. 302.p.]

A Szovjetunió Állami Lenin Könyvtára „*Spravočnik bibliotekarâ*” címmel gyakorlati kézikönyvet adott ki 1985-ben. A kötet tartalmazza az 1984-ben hatályba lépett szovjet könyvtári törvény szövegét, ismerteti a Szovjetunió könyvtári rendszerének felépítését, majd összefoglalja azokat az ismereteket és gyakorlati tudnivalókat, amelyek nélkül a könyvtáros nem boldogulhat (az egyes munkafolyamatok, módszertani munka, könyvtári munkaszervezés, személyzeti, képzési és munkaügyi kérdések, a könyvtárépítés és -gépésítés alapkérdései stb.). Hasonló jellegű

kézikönyv a szovjet könyvtári könyvkiadásban eddig még nem jelent meg. (R. Á.)